

УДК 377:371 (477.46)

**FORMATION OF AN ACTIVE CIVIL POSITION AND PROMOTION OF
KOBZARYA IN THE COMMUNAL INSTITUTION "UMAN
HUMANITARIAN AND PEDAGOGICAL PROFESSIONAL COLLEGE IM,
T.G. SHEVCHENKA OF THE CHERKASK REGIONAL COUNCIL"
ФОРМУВАННЯ АКТИВНОЇ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ
КОБЗАРЯ У КОМУНАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ «УМАНСЬКИЙ ГУМАНІТАРНО-
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ІМ, Т.Г. ШЕВЧЕНКА ЧЕРКАСЬКОЇ
ОБЛАСНОЇ РАДИ»**

Kramska Z./Крамска З. М.*Ph.D. / доктор філософії**Municipal Institution «Uman Taras Shevchenko Professional College of Education
and Humanities of Cherkasy Regional Council»**КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т.Г. Шевченка
Черкаської обласної ради»*

***Анотація.** Т.Шевченко в своїх віршах, повістях, драмах, епістолярній спадщині висловив багато цікавих думок про освіту, виховання, про роль сім'ї в становленні молодої людини. Тарас Шевченко виховним ідеалом вважав людину з різнобічними знаннями і високими моральними якостями, здатну застосовувати знання в житті, цінувати мистецтво, проїняту любов'ю до праці. Такого ідеалу, за його переконаннями, можна досягти належним вихованням. Заперечував вирішальну роль спадковості у вихованні дітей.*

Педагогічні ідеї Т. Шевченка передбачають формування громадянських якостей, позитивного ставлення до Батьківщини, родини, національної культури, звичаїв, традицій та обрядів українського народу.

***Ключові слова:** формування громадянських якостей, педагогічна спадщина Т.Шевченка.*

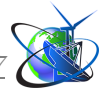
Вступ.

В історії кожного народу є імена, які він свято береже у своїй пам'яті і з великою любов'ю та повагою передає з покоління в покоління. Для українців такою святинею є натхненник національних ідей, провідник добра, волі, щастя і правди – Тарас Шевченко. Саме завдяки його влучному слову, що лунало сильно і впевнено, наш народ усвідомив себе як національну єдність. Через віки промовляє до нас слово великого поета, надихає нас, дає нам силу та мужність і нагадує, що ми – українці, що ми є народом. Оцінюючи сьогодні, ми повинні частіше оглядатися назад, щоб не забувати дорогу страждань, злигоднів та кривавої боротьби, яку здолали, пам'ятати велич лицарських перемог і «незлим тихим словом» згадувати народних пророків, титанів духу, борців за щасливу долю рідної землі, до яких належить Великий Пророк.

Основний текст.

Педагогічна думка України кінця XIX ст. представлена відомим громадсько-педагогічним діячем Т.Шевченко та ін. Таємна політична організація «Слов'янське товариство Св. Кирила і Мефодія» заснована у грудні 1845 р., складалася із відомих прогресивних діячів України: М. Костомарова, Т. Шевченка (1846), П. Куліша та ін.

Т.Шевченко ніколи не був вчителем і не писав педагогічних творів, крім

«Букваря Южноруського», однак у багатьох його віршах, повістях і драмах, у щоденнику і листуванні з близькими є багато цінних думок про освіту і виховання, які не втратили актуальності і сьогодні. Шевченко завжди з великою любов'ю ставився до дітей[2].

Піддаючи різкій критиці тогочасну систему виховання, Шевченко водночас пристрасно мріяв про справжню народну школу, яка давала б учням міцні, глибокі знання і виховувала в душі любові до рідної мови. Виходець з народу, Т.Шевченко відстоював масову народну освіту, керуючись своїм знаменитим: «І чужому навчайтесь, і свого не цурайтесь» [3]. Т.Шевченко вів боротьбу за народну освіту, визнавав роль вчителя у вихованні і формуванні особистості. У повісті «Близнюки» багато теплих слів сказано про педагогів.

Важливу роль у правильному вихованні людини Т.Шевченко відводив сім'ї, побожно ставився до жінки-матері: «Слово мати велике, найкраще слово!»[3.]. Глибокою повагою до матері-трудівниці присвячено багато його творів («Катерина», «Наймичка», «Сова» та ін.).

Велику увагу Т.Шевченко надавав трудовому вихованню. Тільки в праці людина може знайти справжнє задоволення, і тому вона повинна займати домінуюче місце в житті кожного. Однак він розрізняв працю, яка задовольняє потреби трудящих, і працю, що виснажує і від якої стогнуть мільйони знедолених.

Т.Шевченко вважав, що поява недільних шкіл, це був важливий крок у боротьбі за поширення освіти серед трудящих. Покладаючи великі надії на недільні школи, Шевченко намагався надати їм всіляку підтримку. У 1860 році в Петербурзі він разом з іншими письменниками виступив на літературному вечорі на користь недільних шкіл. Т. Шевченко регулярно передавав їм частину своїх коштів після реалізації видань «Кобзаря».

У «Букварі» Т.Шевченко реалізував принцип народності. Він включив до нього народні говірки, приказки, короткі бувальщини тощо. Крім читання коротких творів, «Буквар» передбачав знайомство дітей з числами та простими діями з ними у межах 20. Крім того, він мріяв написати популярну історію та географію для українських дітей.

Основою освітньо-виховного ідеалу Т.Шевченко вважав працьовитість. На думку Т. Шевченка, людина повинна мати добре розвинені естетичні смаки, бути обізнаною з високохудожніми літературними творами, добре орієнтуватися в образотворчому мистецтві, уміти малювати, гарно співати, грати на музичних інструментах. Вихована людина має бути високоморальною, палко любити батьківщину, усвідомлювати обов'язки перед суспільством, ненавидіти брехню, лицемірство і підлабузництво[2].

Освіта, за Шевченком, повинна збагачувати серце людини, навчально-виховний процес у школі має вибудовуватися на нових засадах з метою розширення змісту загальної освіти. Він вважав, що початкове навчання покликане привити дітям навички читання, письма, лічби, забезпечити здобуття ними знань з історії, географії, етнографії.

Важливою умовою сімейного виховання дітей Т.Шевченко вважав теплі, сердечні стосунки між батьками. Особлива роль у вихованні дітей належить

матері, яка розуміє свої материнські обов'язки. Сімейне виховання слід доповнювати суспільним, яке допомагає дітям знайомитися з навколишнім середовищем, спілкуватися з дорослими.

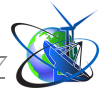
Т.Шевченко основу морального виховання вбачав у працелюбності, любові до свого народу, рідного краю і його природи. Крім того, важливою умовою ефективності виховного процесу є забезпечення адекватності виховних впливів сім'ї, громади, а також використання системи відповідних засобів морального виховання, серед яких важливим є залучення молоді до активної трудової діяльності. Поглиблюючи ідеї Т.Шевченка, головними моральними якості, якими має володіти кожна культурна і високорозвинена особистість є: гуманність, патріотизм, чесність, дружелюбність, працелюбність, справедливість, правдивість тощо.

Зазначене вище дає підстави стверджувати, що педагогічні ідеї Т. Шевченка передбачають формування громадянських якостей, позитивного ставлення до Батьківщини, родини, національної культури, звичаїв, традицій та обрядів українського народу. Важливою умовою ефективності виховного процесу є забезпечення адекватності виховних впливів сім'ї, громади, використання системи відповідних засобів морального виховання, серед яких важливим є залучення молоді до активної трудової діяльності.

Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т.Г.Шевченка Черкаської обласної ради» - один з найстаріших освітніх закладів Черкащини, який з ім'ям Великого Кобзаря живе уже 100 років. Заклад засновано у 1908 році як чотирикласне училище. При ньому відкрито у 1909 році дворічні курси для підготовки вчителів початкових училищ. «...У 1923-1924 роках Вищі 3-річні педагогічні курси переведені до м.Умань, і злиті в один заклад, що згодом дістав назву Педагогічний технікум. У 1923 р. в Умані було створено педагогічний технікум імені Т.Г.Шевченка...»[1].

Підготовка фахівців у коледжі здійснюється на основі базової та повної загальної середньої освіти. В коледжі функціонують 4 відділення: музичного мистецтва, дошкільної і початкової освіти, соціальної та спеціальної освіти та заочне відділення. Здійснюється підготовка фахівців з 5 спеціальностей. Носити ім'я великого сина українського народу – не лише почесний обов'язок, а й та дорожня карта, яка об'єднує всі наукові, творчі та навчальні здобутки в єдину потужну освітньо-культурну та просвітительську систему.

Тому цей ювілей для коледжу – це підведення підсумків, результат кропіткої діяльності багатьох поколінь студентів та викладачів. У систему роботи коледжу увійшло проведення низки заходів, які підтверджують духовне єднання колективу з велетом українського народу – поетом, художником і мислителем. Це науково-практичні конференції, регіональні фестивалі та конкурси. Серед них – міжвузівська студентська науково-практична конференція «Шевченко – художник, поет, мислитель», «Т.Г.Шевченко в освітньому й культурологічному просторі України ХІХ – першої половини ХХІ століття» у якій беруть участь представники закладів вищої, фахової передвищої, педагогічної мистецької, загальної, дошкільної освіти Південного,

Західного та Центрального регіонів України.

Яскравим святом для колективу коледжу є Шевченківський тиждень, у рамках якого проводиться традиційна Шевченкіана, яка сьогодні засвідчує глибоку шану і любов молодого покоління до слова Шевченкового.

Це – конкурс читців-декламаторів, де студенти-майстри художнього слова долучаються до безсмертного надбання поета «...Я на сторожі коло їх поставлю слово», флешмоб «Читаймо з нами», «Під іменем Великого Тараса» історично-мистецький колаж; інсценізація творів Кобзаря, у яких студенти мають змогу взяти участь у драматичних міні-постановках за творами письменника, зокрема поеми «Катерина», «Сон», «Причинна», які супроводжуються віночком пісень «Реве та стогне Дніпр широкий», «По діброві вітер віє...», «Думи мої, думи...», послухати твори Кобзаря, покладені на музику, переглянути калейдоскоп його картин, поринути у дух національного відродження і через творчість українського Пророка пізнати велич свого народу. Нікого не залишають байдужими інсценізації балади «Тополя», уривки твору «Тарасовими шляхами», електронні презентації «Вогонь і попіл його кохання» із розповідями про жінку у долі поета. Особливу атмосферу колорит: учасники і глядачі у вишиванках, шевченкове слово у віршах, піснях та театралізованих постановках; концерти творчих колективів, знаних як у місті Умань, так і за його межами.

Традиційно проходить заключний гала-концерт в Уманському Будинку культури. Талановиті сузір'я викладачів та студентів коледжу як носії живих традицій хорової, музичної, пісенної, поетичної та хореографічної культури українського народу зразу ж завойовували симпатію у великого кола глядачів, яких приємно вражає не лише свято, а й оригінальні костюми учасників. Творчі колективи є окрасою закладу. Серед них – ансамбль народної пісні «Горлиця», ансамбль народних інструментів «Сувенір», вокально-інструментальний гурт «Штурм», вокальний ансамбль «Мозаїка», ансамблі народного танцю «Вербиченька», «Заремба», ансамбль сучасного танцю «Амелі», академічний хор, народний хор, ансамбль народної пісні «Перлина», вокальний ансамбль «Мариньонька». Танцювальні та пісенні композиції колективів забезпечували присутнім гарний настрій та додавали наснаги і впевненості

Сила Шевченкового слова, рідної пісні, які надихають та живлять духовні криниці наших сердець, не залишають глядачів, гостей, які дякують колективу коледжу за небайдужість до подій в Україні, адже, отримані від продажу квитків кошти, були передані на реабілітацію пораненого бійця.

У коледжі десять років поспіль проводяться також обласні конкурси «Барви слова», «Веселкова палітра», «Струни серця» присвячені творчості Кобзаря.

Викладачі та студенти коледжу активно долучаються до заходів із вшанування видатного сина українського народу Тараса Григоровича Шевченка, щорічно беручи участь в урочистому мітингу та покладанні квітів до пам'ятника поета у названому на його честь парку м.Умань, а 22 травня з нагоди перепоховання Т.Г.Шевченка – на Чернечій горі у м.Канів. Гортаючи сторінки Шевченкового «Кобзаря», ми маємо змогу замислитися над власним

життям. Т.Г.Шевченко – вершина родового українського дерева. Коли б сказали, що потрібно вибрати з-поміж усіх книжок тільки дві, то б узяли Біблію та «Кобзар» - Євангеліє від Тараса. Без першої людина неповноцінна духовно, а без другої – немислима як громадянин і патріот України.

Починаючи з січня, у коледжі проходять різнопланові заходи, завдяки яким студенти занурюються у світ творчості Шевченка. Серед них: тематичні уроки «Пам'яті Кобзаря», літературні читання «Тарасовими стежками»; «Шевченкове слово в віках не старіє»; поетичний конкурс «Весняний словограй»; конкурси творчих робіт «Квіти Шевченка», в яких відображено образний радісний світ сприйняття майбутніми художниками поетичних творів Великого Кобзаря, глибоке розуміння культурної спадщини та історії українського народу, що відкриває іще одну грань прагнень, надій та творчих сподівань Великого Митця; години спілкування «Шевченко і сьогодні наш сучасник»; лекції «Слово Тарасове лунає в наших серцях», години поезії «Вслухаючись в Шевченківські рядки», читацька конференція «Письменники про Шевченка»; педагогічні читання «Долею з народом», літературна вікторина «Чи знаємо ми Шевченка?», музично-поетичні вечори; постановки театральною студією мініатюр за творчістю Т.Г.Шевченка; книжкові виставки «Вічне слово Тарасове», «Шевченкове слово в віках не старіє», виставки однієї книги «Кобзар» - це Книга Правди», виставки-вернісажі «Т.Г.Шевченко – маляр», виставки-образи «Народжений Україною», виставки – роздуми «Слід великого Кобзаря у моєму серці», книжково-ілюстративні виставки «Живе слово Кобзаря», тематичні полиці «Ми чуємо тебе, Кобзарю крізь століття...», бібліотечний урок у формі брейн - рингу «Тарасове слово – то правда жива». Здобувачі освіти проявляють високу ерудицію та широкі знання творів Шевченка.

21 лютого, в День рідної мови, проводяться мовно-літературні конкурси, де студенти показують рівень засвоєння української мови, свої знання з життя і творчості митця, презентують свої творчі роботи. Один із таких конкурсів – Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка, мовознавчий конкурс для студентів I-IV курсів «І чужого навчайтесь, і свого не цурайтесь», бо саме Т.Г.Шевченко зберіг і повернув народу його голос – українську мову. Цього ж дня завершується конкурс серед студентів на кращу електронну презентацію «Життя і творчість Т.Г. Шевченка».

За підтримки Черкаської обласної ради та Управління освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації в коледжі відкрито музейну кімнату, де проводяться коледжанські виховні заходи: усні журнали, «круглі столи», зустрічі, уроки літератури та екскурсії-огляди.

Силами студентів на території коледжу закладено дендрологічний парк імені Великого Кобзаря.

Висновки.

Вшановуючи пам'ять Великого Кобзаря, коледжанська родина разом з українською громадою завжди прагнула, аби ім'я великого поета не втратило ані своїх шанувальників, ані того глибокого значення, яке воно мало для історії

України. В рамках програми з патріотичного і національного виховання студенти, батьки, викладачі здійснюють екскурсії-поїздки Шевченківськими місцями, де можуть переконалися, що вони є нащадками нашого славного козацького роду, що в їх жилах тече кров сміливих, відважних, розумних козаків.

Минають роки, спливають століття, а Тарас Григорович Шевченко залишається жити у пам'яті кожного українця. Його безсмертне ім'я, неповторні твори ось уже скільки років живуть у серцях народу.

У наш час творчість Тараса Шевченка стала невід'ємною часткою духовного життя українського народу. Хай же і сьогодні, і в наступні роки зігриває наші душі Шевченкове слово, хай воскресає він, пророк нашого народу у благородних помислах і ділах, у справі збереження мови народної, звичаїв і традицій.

Література:

1. Архівна довідка Державного архіву Черкаської області від 21.03.2005 № 55-р/05-08
2. Левківський М.В. Історія педагогіки: Підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 360 с.
3. Сайт КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради»<https://www.ugpk.edu.ua/>
4. Шевченко Т.Г. Повне зібрання творів: В 10 т. К.: Вид-во АН УРСР, 1951. Т. 1: Поезії. 612 с.
5. Шевченко Т. Г. Кобзар / Т.Г. Шевченко. К.: Дніпро, 1974. 624 с.

Literature:

1. Archival reference of the State Archive of the Cherkasy Region dated 03.21.2005 No. 55-p/05-08
2. Levkivskyi M.V. History of pedagogy: Textbook. K.: Center of Educational Literature, 2003. 360 p.
3. Website of the Central Committee "Uman Humanitarian and Pedagogical Vocational College named after T.G. Shevchenko of the Cherkasy Regional Council"<https://www.ugpk.edu.ua/>
4. Shevchenko T.G. Complete collection of works: In 10 vols.: Publishing House of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, 1951. Volume 1: Poems. 612 p.
5. Shevchenko T.G. Kobzar / T.G. Shevchenko. K.: Dnipro, 1974. 624 p.

Abstract. *T. Shevchenko in his poems, novels, dramas, epistolary legacy expressed many interesting thoughts about education, upbringing, about the role of the family in the formation of a young person. Taras Shevchenko considered an educational ideal to be a person with versatile knowledge and high moral qualities, capable of applying knowledge in life, appreciating art, imbued with love for work. Such an ideal, according to his beliefs, can be achieved through proper education. Denied the decisive role of heredity in raising children.*

Pedagogical ideas of T. Shchevchenko provide for the formation of civic qualities, a positive attitude towards the Motherland, family, national culture, customs, traditions and ceremonies of the Ukrainian people.

Keywords: *formation of civic qualities, pedagogical legacy of T. Shevchenko.*